

Lwfans Ceisio Gwaith

Help tra byddwch
yn chwilio am waith

Cynnwys

- 3 Lwfans Ceisio Gwaith
- 4 Pwy all gael Lwfans Ceisio Gwaith?
- 7 Pethau a all effeithio ar eich budd-dal
- 8 Cael eich esgusodi rhag bodloni rheolau'r budd-dal
- 10 Os ydych chi a'ch partner allan o waith
- 11 Os ydych yn 16 neu'n 17 oed
- 12 Os ydych yn cael hyfforddiant
- 14 Os ydych dros 60 oed
- 15 Os ydych yn gweithio am gyfnod byr neu os byddwch yn colli eich swydd am gyfnod
- 16 Os ydych yn bysgotwr cyfran
- 17 Os oeddech yn arfer cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth neu Fudd-dal Analluogrwydd
- 17 Swyddi eraill a'u heffaith ar eich budd-dal
- 19 Newidiadau yn eich bywyd
- 21 Help gyda chostau iechyd

Lwfans Ceisio Gwaith

Lwfans Ceisio Gwaith yw'r prif fudd-dal y gallwch ei gael os ydych allan o waith ac yn chwilio am waith. Mae'r budd-dal hwn yn drethadwy.

Mae dau fath o Lwfans Ceisio Gwaith.

Y math cyntaf yw 'Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau'. Efallai y gallwch gael hwn os ydych wedi talu digon o gyfraniadau Yswiriant Gwladol dros y ddwy flynedd dreth gyflawn ddiwethaf. Gallwn dalu hwn am hyd at 182 diwrnod. Yn gyffredinol, ni fydd cyfraniadau hunangyflogaeth yn eich helpu i fod yn gymwys i gael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau.

Yr ail fath yw 'Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm'. Mae'n seiliedig ar eich incwm a'ch cynilion.

Os oes gennych gynilion dros £16,000, fel arfer ni allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm. O dan y ffigur hwn, am bob £250 o'ch cynilion dros £6,000, caiff eich budd-dal ei ostwng £1 yr wythnos.

A allaf gael credydau Yswiriant Gwladol?

Am bob wythnos lawn o'ch Lwfans Ceisio Gwaith, gallech gael credydau Yswiriant Gwladol. Gall y credydau hyn eich helpu i gael arian arall yn y dyfodol, fel Pensiwn y Wladwriaeth.

Gwneud cais
www.direct.gov.uk/lcgar-lein

Ffôn: **0800 012 1888**
Ffôn testun: **0800 023 4888**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm

Pwy all gael Lwfans Ceisio Gwaith?

I gael Lwfans Ceisio Gwaith mae'n rhaid i chi fodloni'r gofynion canlynol:

- bod yn gallu gweithio am o leiaf 40 awr yr wythnos
- bod yn chwilio am waith
- bod wedi talu digon o Yswiriant Gwladol ar eich incwm
- bod â chynilion sy'n llai na swm penodol
- bod yn 18 oed neu'n hŷn, ond o dan oedran Pensiwn y Wladwriaeth
- bod wedi ymrwymo i 'gytundeb ceisio gwaith' (gweler tudalen 5)
- peidio â bod mewn addysg berthnasol (gweler tudalen 12), a
- bod yn byw ym Mhrydain Fawr. (Os ydych wedi ymgartrefu yma o dramor, mae hynny'n cyfrif fel byw yma. Rhaid i chi beidio â bod 'yn destun rheolaeth fewnfudo' - mewn geiriau eraill, rhaid i chi fod mewn sefyllfa lle nad oes angen caniatâd arnoch i ddod i Brydain Fawr. Mae rhai eithriadau i'r rheolau hyn).

Ar hyn o bryd, 65 yw oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion. Bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched yn codi'n raddol rhwng mis Ebrill 2010 a 2020 o 60 oed i 65 oed erbyn mis Tachwedd 2018. O fis Rhagfyr 2018, bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion a merched yn dechrau codi i gyrraedd 66 oed ym mis Hydref 2020. I gael rhagor o wybodaeth ewch i **www.direct.gov.uk/cyfrifiannellpensiwn**

Os na fyddwch yn bodloni pob un o'r amodau hyn, gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith o hyd. Os nad ydych yn siŵr, cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith.

Os ydych eisoes yn cael budd-daliadau eraill, efallai na allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith.

Ni thelir Lwfans Ceisio Gwaith i bobl ifanc 16 neu 17 oed fel arfer, ac eithrio mewn achosion arbennig (gweler tudalen 11).

Os oes gennych bensiwn galwedigaethol neu bensiwn personol, efallai y bydd yn effeithio ar faint o Lwfans Ceisio Gwaith a gewch. I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith.

Beth yw ‘cytundeb ceisio gwaith’?

I gael Lwfans Ceisio Gwaith mae’n rhaid i chi ymrwymo i gytundeb ceisio gwaith. Bydd hwn yn nodi’r pethau rydych wedi cytuno i’w gwneud i ddod o hyd i waith. Bydd angen i chi gyfarfod yn rheolaidd ag un o ymgynghorwyr y Ganolfan Byd Gwaith er mwyn dangos eich bod yn gallu dechrau gweithio a’ch bod yn chwilio am swydd, ac er mwyn i ni sicrhau eich bod yn gwneud y pethau sydd yn eich cytundeb ceisio gwaith.

Beth yw ystyr ‘wrthi’n chwilio am waith’?

Pan fyddwch yn cael Lwfans Ceisio Gwaith efallai y byddwch yn ein clywed yn sôn am ‘wrthi’n chwilio am waith’. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i chi wneud pethau bob wythnos er mwyn dod o hyd i waith neu wella eich siawns o gael gwaith. Nodir yr hyn y disgwylir i chi ei wneud bob wythnos yn eich cytundeb ceisio gwaith. Gallai hyn gynnwys ysgrifennu CV neu siarad â chyflogwyr.

I ddod o hyd i swydd

www.direct.gov.uk/chwiliadgwaith

Ffôn: **0845 606 7890**

Ffôn testun: **0845 604 4022**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm

Pryd y bydd yn rhaid i mi ymweld â Chanolfan Gwaith?

Fel arfer, bydd yn rhaid i chi ddod i mewn i’ch Canolfan Gwaith leol pan fyddwn yn gofyn i chi wneud hynny. Oni fyddwch yn gwneud hyn gallech golli eich budd-dal.

Bydd yn rhaid i chi ddod i’n gweld o leiaf unwaith bob pythefnos. Bydd yn rhaid i chi lofnodi datganiad sy’n nodi eich bod wedi bod yn chwilio am waith, eich bod yn barod i weithio o hyd ac nad oes dim byd wedi newid a allai effeithio ar eich budd-dal. Mae’r rhan fwyaf o bobl yn dweud eu bod yn mynd i ‘lofnodi’, pan fyddant yn gwneud hyn.

Pan fyddwch yn llofnodi, byddwn yn trafod y canlynol:

- a ydych yn bodloni'r rheolau ar gyfer Lwfans Ceisio Gwaith o hyd a'r hyn y mae'n rhaid i chi ei wneud i barhau i'w gael
- a ydych yn cyflawni'r hyn y dywedoch y byddech yn ei wneud yn eich cytundeb ceisio gwaith
- a oes unrhyw swyddi y gallwch wneud cais amdanynt, ac
- a oes unrhyw beth arall a allai eich helpu (megis cyrsiau hyfforddi, rhaglenni chwilio am swyddi neu wasanaethau eraill).

Os bydd gennym rywbeth i ddweud wrthych, efallai y byddwn yn eich ffonio i ofyn i chi ddod i mewn i'r Ganolfan Gwaith.

Pryd y bydd yn rhaid i mi fod yn barod i ddechrau gweithio?

Mae'n rhaid i'r rhan fwyaf o bobl fod yn barod i ddechrau gweithio ar unwaith. Ond efallai y bydd angen mwy o amser ar rai pobl. Os ydych:

- **yn darparu gwasanaeth** (megis gweithredu fel Ynad Heddwch neu'n gwneud gwasanaeth cymunedol), mae'n rhaid i chi fod yn barod i ddechrau gweithio o fewn 24 awr
- **yn gwneud gwaith gwirfoddol**, mae'n rhaid i chi allu gweithio o fewn wythnos, ond mae'n rhaid i chi fod yn barod i fynd i gyfweiliad o fewn 48 awr
- **yn ofalwr**, mae'n rhaid i chi allu dechrau gweithio o fewn wythnos, ond mae'n rhaid i chi fod yn barod i fynd i gyfweiliad o fewn 48 awr
- **yn gweithio'n rhan-amser**, mae'n rhaid i chi allu dechrau gweithio yn syth ar ôl y cyfnod rhybudd y mae'n rhaid i chi ei roi i'ch cyflogwr i ddod â'ch contract i ben.

Sut y telir fy mudd-dal?

Rydym yn talu eich budd-dal i mewn i'ch cyfrif. Dyma'r ffordd orau o gael eich budd-dal oherwydd gallwch ddewis sut a phryd yr hoffech gymryd arian allan o'ch cyfrif. Gall eich cyfrif fod gyda banc, cymdeithas adeiladu neu Swyddfa'r Post.

Pethau a all effeithio ar eich budd-dal

Os gwnaethoch adael eich swydd

Os byddwch yn dewis gadael eich swydd, gofynnir i chi am y rheswm pam. Bydd angen i chi ddangos bod gennych ‘reswm cyfiawn’ dros adael. Efallai y gofynnir i’ch cyflogwr diwethaf roi sylwadau ar unrhyw ddatganiad y byddwch yn ei wneud.

Bydd y Ganolfan Byd Gwaith yn gwneud penderfyniad yn seiliedig ar nifer o bethau, sy’n cynnwys p’un a oedd yn rhesymol i chi weithredu fel y gwnaethoch.

Os penderfynir eich bod wedi gadael eich swydd heb reswm cyfiawn, gallech golli eich budd-dal am gyfnod o rhwng 1 a 26 wythnos.

Os cawsoch eich diswyddo

Os cawsoch eich diswyddo, gofynnir i’ch cyflogwr diwethaf am y rhesymau. Byddwch yn gallu rhoi sylwadau ar yr hyn y bydd yn ei ddweud.

Bydd y Ganolfan Byd Gwaith yn penderfynu p’un a ydych wedi colli eich swydd o ganlyniad i’ch gweithredoedd eich hun. Os penderfynir mai hyn oedd yr achos, gallech golli eich budd-dal am gyfnod o rhwng 1 a 26 wythnos.

Os caiff eich Lwfans Ceisio Gwaith ei atal, gallech gael taliad caledi (gweler tudalen 8).

Peidio â bodloni’r rheolau wrth gael budd-dal

Ni fyddwch yn cael Lwfans Ceisio Gwaith os byddwch yn torri unrhyw un o’r rheolau budd-daliadau. Gallai hyn ddigwydd os na fyddwch:

- yn sicrhau eich bod ar gael i weithio
- yn chwilio am waith neu hyfforddiant, neu
- wedi ymrwymo i gytundeb ceisio gwaith.

Os byddwch yn gwrthod gwaith neu hyfforddiant

Byddwn yn atal eich Lwfans Ceisio Gwaith os byddwch yn gwrthod gwaith neu hyfforddiant neu'n gadael heb roi rheswm da. Gallai hyn ddigwydd os yw'r canlynol yn berthnasol:

- byddwch yn gwrthod cynnig i weithio neu i gael hyfforddiant
- ni fyddwch yn gwneud cais am unrhyw swyddi
- ni fyddwch yn derbyn swydd neu hyfforddiant sydd ar gael
- ni fyddwch yn mynd ar hyfforddiant pan fydd lle wedi'i drefnu i chi
- byddwch yn rhoi'r gorau i leoliad hyfforddiant
- byddwch yn gadael swydd heb reswm da, neu
- byddwch yn colli eich lleoliad hyfforddiant neu swydd o ganlyniad i'ch ymddygiad.

Gall un o ymgynghorwyr y Ganolfan Byd Gwaith egluro am ba hyd y gellir atal eich budd-dal.

Taliadau caledi Lwfans Ceisio Gwaith

Os caiff eich Lwfans Ceisio Gwaith ei atal, gallech gael taliad caledi os penderfynir eich bod mewn grŵp sy'n agored i niwed. Gallai hyn fod os oes gennych blant yn eich cartref neu os oes gennych problem iechyd.

Os nad yw hyn yn gymwys i chi, bydd yn rhaid i chi aros pythefnos cyn i chi gael taliad caledi.

Cael eich esgusodi rhag bodloni rheolau'r budd-dal

Efallai y bydd adegau pan na fyddwch yn gallu bodloni pob rheol ar gyfer cael Lwfans Ceisio Gwaith. Dylech siarad â ni os bydd hyn yn digwydd. Mewn rhai achosion, gallwn eich esgusodi rhag bodloni'r rheolau fel y gallwch gael eich budd-dal o hyd. Er enghraifft, gallai hyn fod os ydych yn sâl neu os oes gennych argyfwng i ymdopi ag ef.

Gallwch wneud cais i gael eich esgusodi unrhyw bryd yn ystod eich cais. Dylech drafod hyn gyda'ch ymgynghorydd.

Pa reolau Lwfans Ceisio Gwaith y gallaf gael fy esgusodi rhag eu bodloni?

Gallech gael eich esgusodi rhag bodloni'r rheolau Lwfans Ceisio Gwaith canlynol:

- bod yn gallu gweithio o leiaf 40 awr yr wythnos
- bod yn chwilio am waith
- bod wedi ymrwymo i gytundeb ceisio gwaith
- bod yn byw ym Mhrydain Fawr, neu
- peidio â bod mewn addysg llawn amser (ar rai achlysuron).

Sut y gallaf wneud cais i gael fy esgusodi rhag bodloni'r rheolau?

Os nad ydych yn credu y gallwch fodloni pob rheol i gael Lwfans Ceisio Gwaith, efallai y bydd yn rhaid i chi lenwi ffurflen. Rhowch wybod i'ch ymgynghorydd os na allwch fodloni pob rheol neu os bydd eich amgylchiadau yn newid. Byddwn yn rhoi gwybod i chi os bydd angen unrhyw brawf arnom. Mae'n rhaid i chi roi gwybod i ni cyn gynted â phosibl oherwydd gallai effeithio ar eich budd-dal.

Am ba mor hir y gallaf gael fy esgusodi rhag bodloni'r rheolau?

Bydd y Ganolfan Byd Gwaith yn rhoi gwybod i chi pan fydd hyn yn dechrau. Bydd pa mor hir y byddwch yn cael eich esgusodi yn dibynnu ar eich amgylchiadau. Er enghraifft, efallai y gellir esgusodi myfyrwyr hyd nes bydd eu cyrsiau'n dod i ben.

Byddwn yn parhau i edrych p'un a allwch barhau i gael eich esgusodi rhag bodloni'r rheolau. Efallai y byddwn yn ysgrifennu atoch neu'n gofyn i chi alw i mewn i'n gweld.

A fyddaf yn cael credydau Yswiriant Gwladol os caf fy esgusodi rhag bodloni'r rheolau?

Yn dibynnu ar y rheswm dros eich esgusodi rhag bodloni'r rheolau, gallech gael credydau Yswiriant Gwladol o hyd tra byddwch wedi eich esgusodi.

Os ydych yn gwneud cais ar y cyd, gallech gael credydau Yswiriant Gwladol o hyd drwy fudd-dal arall fel Lwfans Gofalwr. I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith.

Os ydych chi a'ch partner allan o waith

Os ydych chi a'ch partner allan o waith, efallai y bydd angen i chi wneud cais am Lwfans Ceisio Gwaith fel cwpl. Gelwir hyn yn 'gais ar y cyd'. Mae ceisiadau ar y cyd yn sicrhau y bydd y ddau ohonoch yn cael help a chefnogaeth i ddod o hyd i swydd. Eich cyfrifoldeb chi'ch dau fydd manteisio i'r eithaf ar yr help sydd ar gael i ddod o hyd i waith.

Byddwn yn eich trin fel cwpl os ydych yn byw gyda'ch gŵr, gwraig neu bartner sifil, neu os ydych yn byw gyda rhywun fel pe baent yn ŵr, gwraig neu'n bartner sifil i chi. Rydym yn galw'r unigolyn arall hwn yn bartner i chi.

Dylech ddweud wrthym os bydd eich amgylchiadau chi neu eich partner yn newid a byddwn yn rhoi gwybod i chi os bydd hyn yn effeithio ar eich cais ar y cyd.

A ddylem wneud cais ar y cyd?

Mewn cais ar y cyd, rhaid i'r ddau ohonoch fodloni pob rheol ar gyfer cael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm. Rhaid i chi wneud cais ar y cyd os yw'r canlynol yn berthnasol:

- rydych yn rhan o gwpl sy'n hawlio Lwfans Ceisio Gwaith
- mae o leiaf un ohonoch yn 18 oed neu'n hŷn
- mae'r ddau ohonoch o dan oedran Pensiwn y Wladwriaeth, ac
- nid oes gan yr un ohonoch blant dibynnol.

Pan fydd un ohonoch yn cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth, ni allwch wneud cais ar y cyd mwyach.

Ar hyn o bryd, 65 yw oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion. Bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched yn codi'n raddol rhwng mis Ebrill 2010 a 2020 o 60 oed i 65 oed erbyn mis Tachwedd 2018. O fis Rhagfyr 2018, bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion a merched yn dechrau codi i gyrraedd 66 oed ym mis Hydref 2020. I gael rhagor o wybodaeth ewch i www.direct.gov.uk/cyfrifiannellpensiwn

A oes angen i'r ddau ohonom ymweld â Chanolfan Gwaith?

Os ydych yn hawlio Lwfans Ceisio Gwaith ar y cyd, mae'n rhaid i'r ddau ohonoch ddod i mewn i lofnodi (oni fydd un ohonoch neu'r ddau ohonoch wedi cael eich esgusodi rhag dod i mewn neu os byddwch ar gwrs hyfforddi). Pan fo'n bosibl, rhoddir yr un amser, lleoliad a diwrnod i'r ddau ohonoch ddod i mewn. Gall peidio â dod effeithio ar eich budd-dal.

Beth os na all y ddau ohonom fodloni'r rheolau ar gyfer Lwfans Ceisio Gwaith?

Gwyddom na all pawb fodloni pob rheol ar gyfer cael Lwfans Ceisio Gwaith bob amser. Mewn rhai achosion arbennig gallwn eich 'esgusodi', sy'n golygu nad oes rhaid i chi na'ch partner fodloni pob rheol yn ystod eich cais ar y cyd. Ond ni allwn esgusodi'r ddau ohonoch ar yr un pryd.

Gallwch wneud cais i gael eich esgusodi unrhyw bryd yn ystod eich cais. Dylech drafod hyn gyda'ch ymgynghorydd.

Os ydych yn 16 neu'n 17 oed

Ni allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm os ydych o dan 18 oed fel arfer. Ond os ydych yn 16 neu'n 17 oed gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith am gyfnod byr os yw'r canlynol yn berthnasol:

- rydych wedi cael eich gorfodi i fyw i ffwrdd oddi wrth eich rhieni
- mae gennych bartner a phlant dibynnol, neu
- bydd byw heb Lwfans Ceisio Gwaith yn anodd iawn i chi.

Bydd yn rhaid i chi fodloni amodau eraill hefyd. Mae'n rhaid eich bod:

- yn byw ym Mhrydain Fawr
- yn gallu gweithio
- allan o waith neu'n gweithio llai nag 16 awr yr wythnos
- yn barod i weithio - fel arfer am o leiaf 40 awr yr wythnos

12 Lwfans Ceisio Gwaith

- wedi cofrestru gyda gwasanaeth ieuenctid eich cyngor lleol, neu'r Gwasanaeth Gyrfaedd
- yn chwilio am waith neu hyfforddiant
- peidio â bod mewn 'addysg berthnasol' (mae hyn yn cynnwys addysg hyd at Safon Uwch yn gyffredinol)
- peidio â chael Cymhorthdal Incwm
- peidio â chael incwm neu gynilion dros lefel benodol, a
- peidio â bod 'yn destun rheolaeth fewnfudo' (mewn geiriau eraill, rhaid i chi fod mewn sefyllfa lle nad oes angen caniatâd arnoch i chi ddod i Brydain Fawr).

Os nad ydych yn siŵr a yw'r rhain yn gymwys i chi, dylech gysylltu â'r Ganolfan Byd Gwaith.

Pan fyddwch yn 18 oed bydd angen i chi ddilyn rheolau'r Lwfans Ceisio Gwaith i oedolion.

Os ydych yn cael hyfforddiant

Beth os wyf mewn addysg neu hyfforddiant rhan amser?

Os ydych mewn addysg neu hyfforddiant rhan amser (neu ar fin dechrau cwrs) gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith. Er mwyn gwneud hyn mae'n rhaid i chi fod:

- yn barod i weithio, ac
- yn chwilio am waith.

Gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith os ydych wedi bod allan o waith am dri mis neu fwy cyn i chi ddechrau cwrs newydd. Er mwyn gwneud hyn mae'n rhaid eich bod:

- yn gallu cyflawni eich cwrs ar adegau gwahanol os byddwch yn cael swydd, neu
- yn barod i roi'r gorau i'r cwrs os cewch gynnig swydd.

Os ydych wedi bod allan o waith am lai na thri mis, gallech ddilyn cwrs rhan-amser o hyd. Gofynnwch i ymgynghorydd am ragor o wybodaeth.

Beth os wyf mewn addysg llawn amser?

Ni allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith os ydych o dan 20 oed a'ch bod yn yr ysgol neu'r coleg. Efallai y gallwch gael Cymhorthdal Incwm - cysylltwch â'r Ganolfan Byd Gwaith i gael rhagor o wybodaeth.

Ni all y rhan fwyaf o fyfyrwyr llawn amser mewn coleg neu brifysgol gael Lwfans Ceisio Gwaith chwaith. Gall rhai myfyrwyr sydd â chyfrifoldeb am blant hawlio Lwfans Ceisio Gwaith yn ystod gwyliau'r haf. Mae hyn yn cynnwys pobl sengl a chyplau sy'n fyfyrwyr llawn amser.

Beth os wyf yn dilyn un o gyrsiau'r Brifysgol Agored?

Gallwch barhau i gael Lwfans Ceisio Gwaith os byddwch yn astudio gyda'r Brifysgol Agored. Ni ddylai'r gwaith cwrs a wnewch ar gyfer y Brifysgol Agored effeithio ar p'un a allwch weithio ai peidio gan ei fod wedi'i gynllunio ar gyfer pobl sy'n astudio'n rhan amser.

Gallwch fynd ar un wythnos breswyl ar gyfer pob cwrs gyda'r Brifysgol Agored cyhyd â bod hyn yn rhan bwysig o'r rhaglen. Byddwn yn parhau i'ch ystyried fel rhywun sy'n barod i weithio ac yn chwilio am waith. Mae'n rhaid i chi roi gwybod i'ch ymgynghorydd yn y Ganolfan Byd Gwaith os byddwch yn dilyn y math hwn o gwrs.

Beth os wyf am ddilyn cwrs byr?

Cewch fynd ar gwrs byr heb iddo effeithio ar eich Lwfans Ceisio Gwaith. Er enghraifft, gallech fynd ar gwrs i'ch helpu i gael swydd neu i wella eich sgiliau. Gallech wneud y math hwn o gwrs am hyd at bythefnos y flwyddyn.

Mae'n rhaid i chi roi gwybod i'ch ymgynghorydd cyn i chi fynd ar gwrs er mwyn sicrhau y gallwch gael Lwfans Ceisio Gwaith o hyd.

Os ydych dros 60 oed

Ni allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith pan fyddwch yn cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth.

Ar hyn o bryd, 65 yw oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion. Bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched yn codi'n raddol o 60 oed i 65 oed erbyn mis Tachwedd 2018. O fis Rhagfyr 2018, bydd oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ddynion a merched yn dechrau codi i gyrraedd 66 oed ym mis Hydref 2020.

Os ydych yn ferch sydd wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth, gallech gael Credyd Pensiwn a Phensiwn y Wladwriaeth.

Os ydych yn ddyn dros 60 oed, yn dibynnu ar eich oedran a pa fath o Lwfans Ceisio Gwaith rydych yn ei gael, gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith neu Gredyd Pensiwn, neu'r ddau (gweler tudalen 5).

Mae'r oedran y gallwch gael Credyd Pensiwn yn codi i 66 oed. Mae'n gysylltiedig â'r newidiadau i oedran Pensiwn y Wladwriaeth i ferched sy'n codi i 65 oed a'r cynnydd ychwanegol i 66 oed ar gyfer dynion a merched. Er mwyn gweld pryd y bydd hyn yn berthnasol i chi, defnyddiwch ein cyfrifiannell i chwilio am eich oedran Pensiwn y Wladwriaeth. I gael rhagor o wybodaeth ewch i

www.direct.gov.uk/cyfrifiannellpensiwn

Os byddwch yn dewis parhau i gael Lwfans Ceisio Gwaith yn hytrach na Chredyd Pensiwn, bydd angen i chi barhau i fodloni'r rheolau ar gyfer cael Lwfans Ceisio Gwaith (gweler tudalen 4).

I gael rhagor o wybodaeth am Gredyd Pensiwn, Pensiwn y Wladwriaeth ac oedi, cysylltwch â'r Gwasanaeth Pensiwn.

Y Gwasanaeth Pensiwn
www.direct.gov.uk/pensiynau

Phone: **0845 606 0275**
Ffôn testun: **0845 606 0295**

Os ydych yn gweithio am gyfnod byr neu os byddwch yn colli eich swydd am gyfnod

Beth yw ‘gweithio am gyfnod byr’?

Gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith os ydych yn gweithio am gyfnod byr neu os byddwch yn colli eich swydd am gyfnod. Gallai hyn ddigwydd:

- os caiff eich oriau gwaith eu cwtogi am nad oes digon o waith i chi, neu
- os nad oes gan eich cyflogwr waith i chi ar ddiwrnod (neu ddiwrnodau) penodol.

Gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith hyd nes y byddwch yn gweithio'n llawn amser eto:

- os ydych o dan gontract â'ch cyflogwr o hyd, ac
- os ydych yn bwriadu mynd yn ôl i weithio'n llawn amser i'r un cyflogwr.

Beth yw'r rheolau os wyf yn gweithio am gyfnod byr?

Y brif reol yw bod yn rhaid i chi allu gweithio a bod wrthi'n chwilio am waith. Am yr 13 wythnos gyntaf o'ch gwaith cyfnod byr, byddwn yn eich ystyried yn rhywun sy'n gallu gweithio os ydych:

- yn gweithio llai nag 16 awr yr wythnos
- yn ennill llai na'r isafswm y mae'r llywodraeth yn dweud sydd ei angen arnoch i fyw
- yn barod i ddechrau eich swydd arferol ar unwaith, ac
- yn barod i ddechrau gwaith achlysurol ar unwaith fel eich bod yn gweithio hyd at 40 awr yr wythnos o leiaf.

Byddwn hefyd yn eich ystyried yn rhywun sy'n gallu gweithio yn ystod yr 13 wythnos gyntaf pan fyddwch wedi colli eich swydd os ydych yn barod i wneud y canlynol:

- dechrau eich swydd arferol ar unwaith, a
- gwneud gwaith achlysurol ar unwaith.

Ar ôl 13 wythnos bydd yn rhaid i chi fodloni'r rheolau arferol ar gyfer cael Lwfans Ceisio Gwaith.

Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym os ydych yn ennill unrhyw arian. Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym hefyd os byddwch yn colli eich swydd. Gofynnwch i ymgynghorydd am ragor o wybodaeth - gallwn esbonio am dreth, tâl gwyliau a thaliadau gwarantedig.

Os ydych yn bysgotwr cyfran

Pysgotwr cyfran yw rhywun y mae cyfanswm ei gyflog, neu ran o'i gyflog, yn gyfran o enillion neu elw cwch bysgota.

Os ydych yn bysgotwr cyfran, mae rheolau Lwfans Ceisio Gwaith gwahanol gan eich bod yn talu cyfradd uwch o Yswiriant Gwladol (Dosbarth 2) hunangyflogedig i'ch helpu i fod yn gymwys i gael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau.

Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau

Os ydych yn bysgotwr cyfran sy'n cael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau, mae rheolau arbennig ar gyfer eich math chi o waith ac enillion.

Nid yw'r rheol arferol na ddylech weithio 16 awr neu fwy yr wythnos yn gymwys i'r oriau rydych yn eu gweithio fel pysgotwr cyfran. Mae hyn oherwydd eich patrymau gwaith gwahanol - gall un daith bysgota bara mwy nag 16 awr.

Gallwch ennill £20 yr wythnos heb iddo effeithio ar eich budd-dal. Ond, os oes gennych enillion o waith arall hefyd, gall hyn effeithio ar eich budd-dal.

Byddwn yn newid eich budd-dal bob wythnos ar sail unrhyw enillion y gallech eu cael yn yr wythnos honno (gall hyn fod yn wahanol i'r wythnos rydych yn cael eich enillion).

Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm

Nid yw'r rheolau i bysgotwyr cyfran yn gymwys i Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm. Os ydych yn hunangyflogedig, byddwn yn defnyddio cyfartaledd eich oriau gwaith wrth gyfrifo eich budd-dal. Os ydych yn gweithio 16 awr neu fwy ar gyfartaledd, neu os yw eich partner yn gweithio 24 awr neu fwy yr wythnos, ni allwch gael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm.

Os oeddech yn arfer cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth neu Fudd-dal Analluogrwydd

Os oeddech yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth neu Fudd-dal Analluogrwydd, a'i fod wedi'i atal am eich bod yn gallu gweithio, gallech gael Lwfans Ceisio Gwaith hyd nes y dewch o hyd i swydd.

Os ydych allan o waith neu'n gweithio llai nag 16 awr yr wythnos, dylech wneud cais am Lwfans Ceisio Gwaith ar unwaith. Gallai unrhyw oedi olygu y byddwch yn colli arian. Pan fyddwch yn gwneud cais, rhowch wybod i ni yr oeddech yn cael Lwfans Cyflogaeth a Chymorth neu Fudd-dal Analluogrwydd.

Swyddi eraill a'u heffaith ar eich budd-dal

Gwirfoddoli

Gwyddom y gall gwirfoddoli roi cyfle gwell i chi ddod o hyd i waith â thâl. Felly, gallwch wirfoddoli cymaint o oriau ag y dymunwch tra'n cael budd-dal cyn belled â'ch bod yn cadw at brif reolau'r budd-dal.

Mae'n rhaid i chi ddweud wrth y Ganolfan Byd Gwaith **cyn** i chi ddechrau gwirfoddoli.

Ni ddylech gael arian na rhywbeth arall am wirfoddoli. Mae'n iawn i chi gael eich talu am eich treuliau, ond bydd yn rhaid i chi ddweud wrthym am yr hyn rydych yn ei gael a chadw unrhyw dderbynebaw. Gallai unrhyw arian rydych yn ei gael yn ychwanegol at eich treuliau gael ei ystyried yn enillion, ac effeithio ar eich budd-dal.

Nid yw dewis peidio â chael eich talu yr un peth â gwirfoddoli. Os ydych yn gwneud rhywbeth y byddai rhywun arall fel arfer yn cael ei dalu amdano, byddwn yn cyfrif hwn fel 'gwaith di-dâl' ac nid fel gwirfoddoli. Efallai y byddwn yn penderfynu mai 'enillion tybiannol' fyddai'r hyn y byddech wedi ei gael, a gall effeithio ar eich budd-dal. Byddwn yn penderfynu drwy ystyried y canlynol:

- a fyddai rhywun fel arfer yn cael ei dalu i wneud yr un math o waith

18 Lwfans Ceisio Gwaith

- a yw eich gwaith yn helpu'r gymdeithas neu eich cymuned mewn unrhyw ffordd, ac
  - a ydych yn gweithio i elusen neu grŵp tebyg.
- C:** Beth fydd yn digwydd os byddaf am ddilyn cwrs hyfforddi neu gael swydd breswyl fel gwirfoddolwr?
- A:** Siaradwch â'r Ganolfan Byd Gwaith cyn i chi ddechrau. Gallai effeithio ar eich Lwfans Ceisio Gwaith.
- C:** A allaf wneud gwaith gwirfoddol dramor?
- A:** Ddim fel arfer. Os byddwch yn gadael y DU fel gwirfoddolwr, caiff eich Lwfans Ceisio Gwaith ei atal.
- C:** A oes unrhyw adegau pan y gallaf wirfoddoli dramor?
- A:** Dim ond rhai gwirfoddolwyr fydd yn gallu cael Lwfans Ceisio Gwaith am hyd at bedair wythnos dramor. Mae'n rhaid i chi siarad â'r Ganolfan Byd Gwaith i gael rhagor o wybodaeth.
- C:** A allaf gael Lwfans Ceisio Gwaith os byddaf yn gwirfoddoli'n llawn amser?
- A:** Gallwch, cyn belled â'ch bod ar gael i weithio o hyd ac wrthi'n chwilio am waith. Os byddwch yn gwirfoddoli ac am gael 'lwfans cynhaliath' llawn amser, efallai y bydd yn rhaid i chi roi'r gorau i hawlio Lwfans Ceisio Gwaith

Cynghorwyr awdurdodau lleol

- C:** A allaf gael Lwfans Ceisio Gwaith os wyf yn gynghorydd awdurdod lleol?
- A:** Gallwch, os ydych ar gael i weithio ac wrthi'n chwilio am waith. Nid yw'r amser rydych yn ei dreulio yn ymgymryd â'ch dyletswyddau yn cyfrif fel gwaith â thâl.
- C:** Beth os wyf yn cael lwfans sylfaenol?
- A:** Caiff y lwfans sylfaenol ei gyfrif fel enillion. Mae pob cynghorydd yn cael y lwfans hwn am yr amser y mae'n ei dreulio'n ymgymryd â'i ddyletswyddau. Efallai y caiff rhai taliadau, fel costau teithio, eu hanwybyddu. Mae'n rhaid i chi siarad â'r Ganolfan Byd Gwaith am sut y mae'n effeithio ar eich budd-dal.

Diffoddwyr tân rhan-amser ac aelodau o griw bad achub

- C:** Rwy'n ddiffoddwr tân rhan-amser neu'n aelod o griw bad achub. A fydd y dyletswyddau hyn yn effeithio ar fy nghais am Lwfans Ceisio Gwaith?
- A:** Byddwn yn eich trin fel petaech ar gael i weithio ac wrthi'n chwilio am waith o hyd. Os bydd eich dyletswyddau yn eich atal rhag gwneud cais i fynd ar gwrs hyfforddi neu raglen waith y mae'n rhaid i chi eu cwblhau, derbyn lle ar un ohonynt, neu gymryd rhan mewn un ohonynt, ni fyddwn yn newid eich Lwfans Ceisio Gwaith.
- C:** Os byddaf yn cael 'taliad bounty', a fydd yn effeithio ar fy mudd-daliadau?
- A:** Efallai. Os cewch 'daliad bounty', rhaid i chi roi gwybod i'r Ganolfan Byd Gwaith.

Gwylwyr y glannau cynorthwyol neu aelodau o'r Lluoedd Wrth Gefn

- C:** Rwy'n wylwr y glannau cynorthwyol neu'n aelod o'r Lluoedd Wrth Gefn. A allaf gael Lwfans Ceisio Gwaith?
- A:** Gallwch, os ydych ar gael i weithio ac wrthi'n chwilio am waith. Nid yw'r amser rydych yn ei dreulio yn ymgymryd â'ch dyletswyddau yn cyfrif fel gwaith â thâl.

Newidiadau yn eich bywyd

Pa newidiadau y mae angen i mi roi gwybod i chi amdanynt?

Mae'n rhaid i chi roi gwybod i'r Ganolfan Byd Gwaith os bydd unrhyw beth yn newid, er enghraifft, os byddwch:

- yn dechrau unrhyw fath o waith neu hyfforddiant neu gwrs
- yn newid nifer yr oriau rydych yn eu gweithio
- yn dechrau hawlio budd-dal arall
- yn cael pensiwn neu fod eich pensiwn yn newid
- yn cael mwy neu lai o gynilion
- yn dechrau byw gyda rhywun
- yn derbyn rhywun i fyw i'ch tŷ, neu os bydd rhywun a oedd yn byw yn eich tŷ yn gadael

20 Lwfans Ceisio Gwaith

- yn priodi neu'n ffurfio partneriaeth sifil
- yn ysgaru, yn dod â phartneriaeth sifil i ben, neu'n gwahanu
- yn symud tŷ
- yn symud o'ch cartref, hyd yn oed am ddiwrnod
- yn hawlio Lwfans Ceisio Gwaith ar gyfer rhywun sy'n cael swydd neu'n mynd i mewn i ysbyty neu gartref nyrsio
- os oes gennych blant a'u bod yn gadael yr ysgol
- yn mynd yn sâl
- yn gorfod gofalu am rywun, neu
- yn gorfod gwrthod cynnig swydd am unrhyw reswm.

Gofynnwch i ymgynghorydd os nad ydych yn siŵr p'un a fydd eich newid yn effeithio ar eich budd-dal. Os ydych yn rhan o gais ar y cyd, bydd yn rhaid i un ohonoch roi gwybod i ni os bydd unrhyw newidiadau yn digwydd i chi neu'ch partner.

Pwysig

Os nad ydych yn siŵr a ddylech ddweud wrthym am newid, gwnewch hynny beth bynnag. Os na fyddwch yn rhoi gwybod i ni am newid pan ddylech wneud hynny, gellir dwyn achos yn eich erbyn a gellir lleihau neu atal eich budd-dal yn y dyfodol. Yna bydd yn rhaid i chi ad-dalu unrhyw arian a ordalwyd.

Beth os byddaf yn symud dramor?

Os ydych yn cael Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar gyfraniadau yn y DU a'ch bod yna'n symud dramor i chwilio am waith, lle mae rheoliadau'r Undeb Ewropeaidd yn gymwys (gweler tudalen 22), gallwch barhau i gael budd-dal am hyd at dri mis.

Mae'n rhaid i chi roi digon o rybudd i'r Ganolfan Byd Gwaith cyn i chi fynd er mwyn i ni allu rhoi'r ffurflenni cywir i chi eu llenwi a throsglwyddo'r manylion.

Rhaid i chi gofrestru fel ceisiwr gwaith o fewn saith diwrnod i adael y DU, a dilyn rheolau'r wlad honno ynglŷn â bod ar gael i weithio.

Beth os byddaf yn mynd i'r ysbyty?

Os byddwch yn mynd i'r ysbyty, gallech barhau i gael Lwfans Ceisio Gwaith am hyd at bythefnos. Gofynnwch i ni am gyngor. Ar ôl y cyfnod hwnnw, rhaid i chi hawlio Lwfans Cyflogaeth a Chymorth gan na fyddwch yn bodloni rheolau'r Lwfans Ceisio Gwaith pan fyddwch yn yr ysbyty.

Help gyda chostau iechyd

Gallech gael help gyda rhai costau iechyd gan gynnwys presgripsiynau'r GIG, triniaeth ddeintyddol y GIG a rhai costau teithio os ydych ar incwm isel neu'n cael:

- Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm
- Lwfans Ceisio Gwaith yn seiliedig ar incwm
- Cymhorthdal Incwm, neu
- Credyd Pensiwn.

I gael rhagor o wybodaeth am help gyda chostau iechyd gan y GIG, gofynnwch yn eich meddygfa neu glinig iechyd

Neu ewch i
www.direct.gov.uk/budd-daliadau

I gael rhagor o wybodaeth

I hawlio Lwfans Ceisio Gwaith
www.direct.gov.uk/lcgar-lein

Ffôn: **0800 012 1888**
Textphone: **0800 023 4888**

Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm

Byddwn yn gofyn am rywfaint o wybodaeth gennych yn ystod yr alwad, gan gynnwys:

- eich rhif Yswiriant Gwladol
- manylion eich cyfrif banc
- manylion am eich rhent neu forgais
- manylion eich cyflogwr blaenorol neu bresennol, a
- manylion am unrhyw incwm arall a chynilion.

Hawliwch ar unwaith, oherwydd gallwn ond ôl-ddyddio ceisiadau am fudd-dal mewn amgylchiadau cyfyngedig.

I ddod o hyd i swydd

Os ydych yn chwilio am waith, gallwch chwilio drwy ein rhestr o swyddi ar-lein yn www.direct.gov.uk/chwiliadgwaith

Neu ffoniwch y Ganolfan Byd Gwaith ar **0845 606 7890** (ffôn testun **0845 604 4022**) i gael gweld pa swyddi sydd ar gael. Dydd Llun i ddydd Gwener 8am i 6pm.

Gwledydd lle mae rheoliadau'r Undeb Ewropeaidd yn berthnasol

Gwledydd yr Undeb Ewropeaidd: Awstria, Bwlgaria, Cyprus, Denmarc, Estonia, Ffrainc, Gweriniaeth Tsiec, Gwlad Belg, Gwlad Groeg, Gwlad Pwyl, Hwngari, Iwerddon, Latfia, Lithwania, Lwcsembwrg, Malta, Romania, Slofacia, Slofenia, Sbaen (gan gynnwys Ynysoedd Balears a Dedwydd), Sweden, y DU (gan gynnwys Gibraltar ond nid Ynys Manaw nac Ynysoedd y Sianel), y Ffindir, yr Almaen, yr Eidal, a'r Iseldiroedd.

Mae rheolau gofal iechyd a nawdd cymdeithasol yr Undeb Ewropeaidd hefyd yn berthnasol i Wlad yr Iâ, Liechtenstein, Norwy a'r Swistir.

Costau galwadau

Roedd y costau yn gywir ar y dyddiad sydd ar gefn y daflen hon.

Mae galwadau i'r rhifau **0800** sydd yn y daflen hon am ddim o linellau daear BT a'r mwyafrif o ffonau symudol.

Ni ddylai cost galwadau i rifau **0845** o linellau daear BT fod yn fwy na 8c y funud gyda thâl o 13c ar gyfer sefydlu'r alwad. Efallai y bydd yn rhaid i chi dalu mwy os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall, ffôn symudol, neu os byddwch yn ffonio o dramor.

Gall galwadau o ffonau symudol gostio hyd at 40c y funud, felly gofynnwch i'ch darparwr gwasanaeth am gost galwadau.

Gallwch ofyn i ni eich ffonio'n ôl os byddwch yn poeni am gost yr alwad.

Ffonau testun

Mae ein rhifau ffôn tesun ar gyfer pobl sy'n ei chael hi'n anodd siarad neu glywed yn glir. Os nad oes gennych ffôn testun, holwch a oes gan eich llyfrgell neu Ganolfan Cyngor ar Bopeth un. Nid yw ffonau testun yn derbyn negeseuon testun o ffonau symudol.

Gwybodaeth bwysig am y daflen hon

Canllaw yn unig yw'r daflen hon ac nid yw'n cwmpasu pob amgylchiad. Rydym wedi ceisio sicrhau bod y wybodaeth yn y daflen hon yn gywir ym mis Mai 2012. Mae'n bosibl y bydd rhywfaint o'r wybodaeth wedi'i gorsymleiddio, neu'n dod yn llai cywir dros amser, er enghraifft o ganlyniad i newidiadau i'r gyfraith.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau a phensiynau ar-lein.

I gael gwybodaeth am fudd-daliadau ewch i
www.direct.gov.uk/budd-daliadau

I gael gwybodaeth am bensiynau ewch i
www.direct.gov.uk/pensiynau

Mae'r wybodaeth hon ar gael mewn fformatau eraill ar gais.

Ffôn **0845 731 3233**
Ffôn Testun **0845 604 0210**

Ein nod yw darparu gwasanaeth o safon uchel i'n holl gwsmeriaid. Gallwch gael rhagor o wybodaeth yn ein siarter cwsmeriaid yn
www.direct.gov.uk/siarterdwp

Cod blaenorol: DWP1002W

(h) Hawlfraint y Goron

ISBN 978-1-78153-020-7

DWP019W | f2.0 (Mai 2012) | v2.0 (May 2012)